
ILD Master Class 2019: Sarcoïdose, diagnostiek en management: een update

Op donderdag 12 december 2019 werd in het Akoesticum in Ede wederom een ILD masterclass georganiseerd door de ILD care foundation in samenwerking met het ILD expertisecentrum van het St. Antonius Ziekenhuis in Nieuwegein. Dit keer voor een divers publiek van 41 deelnemers, bestaande uit longartsen, verpleegkundigen, een physician assistant, psycholoog, en ook de biobank was vertegenwoordigd.

DOOR: DRS. LINDA MOONEN

Allereerst geeft prof. Marjolein Drent een overzicht over het grillige ziektebeeld sarcoïdose. Sarcoïdose kan een scala van klachten geven, afhankelijk van waar het zich in het lichaam manifesteert. Niet-orgaan specifieke klachten komen ook regelmatig bij sarcoïdose voor, zoals vermoeidheid, concentratie- en geheugenproblemen, en klachten passend bij dunne vezelneuropathie. Deze klachten hebben een enorme impact op de kwaliteit van leven, maar zijn moeilijk vast te stellen en er is nog geen goede behandeling voor. Hoewel sarcoïdose invaliderend kan zijn is aan de buitenkant lang niet altijd zichtbaar welke en hoeveel klachten een patiënt heeft. Hier worstelen patiënten in het dagelijks leven regelmatig mee en veel patiënten ervaren problemen met beoordelingen door keuringsartsen en instanties als de UWV. Multidisciplinaire benadering en goed informeren van zowel patiënten als zorgverleners is dan ook van groot belang; diagnostiek en behandeling van sarcoïdose is teamwork.

Vervolgens geeft prof. Johnny Verschakelen, radioloog uit Leuven, een mooi overzicht over het radiologisch spec-

trum van pulmonale sarcoïdose. Voorzien van duidelijke HRCT beelden komt alles aan bod wat bij sarcoïdose voor kan komen. Daarnaast bespreekt hij ook de differentiaal diagnose, follow-up en mogelijk complicaties van sarcoïdose.

Na de koffiepauze geeft dr. Bert Strookappe, fysiotherapeut, inzicht in de vicieuze cirkel die kan ontstaan door moeheid, dyspnoe klachten, spierkrachtbeperking en uiteindelijk een verminderde inspanningstolerantie. Dit kan leiden tot angst, sociaal isolement, en soms zelfs depressie met als gevolg verminderde kwaliteit van leven. Fysieke training kan de spierkracht en het inspanningsvermogen verbeteren, en vermoeidheidsklachten reduceren. Beweging als medicijn dus!

Dr. Ruth Keijsers, nucleair geneeskundige, besprak de waarde van de PET-scan bij het vaststellen van de uitgebreidheid van de inflammatie en de rol van de PET-scan bij de follow-up van sarcoïdose in het algemeen en cardiale sarcoïdose in het bijzonder. Bij patiënten met persisterende (soms specifieke) klachten kan een PET-scan worden gebruikt om te beoordelen of er nog sprake van ziekteactiviteit is. Ook bij afwezigheid van verhoging van

Linda Moonen studeerde geneeskunde aan de universiteit van Maastricht. De opleiding tot longarts heeft ze gevolgd in het Catharina Ziekenhuis in Eindhoven. Daarna heeft ze als longarts gewerkt in het Elisabeth Tweesteden Ziekenhuis en het Jeroen Bosch Ziekenhuis. Sinds 2018 is ze werkzaam in het Rijnstate Ziekenhuis in Arnhem als longarts met aandachtsgebied interstitiële longziekten en infectieziekten. Op ILD gebied bestaat er een samenwerkingsverband met het St. Antonius Ziekenhuis in Nieuwegein en daarnaast is er een regionaal ILD MDO met omliggende ziekenhuizen. Ze is ondermeer lid van de sectie ILD van de NVALT en de WASOG. email: lmoonen@rijnstate.nl.

biomarkers kan er toch inflammatie zichtbaar zijn op de PET-scan.

Vervolgens besprak dr. Renske Vorselaars, longarts, aan de hand van casuïstiek de klinische dilemma's van het wel of niet behandelen en zo ja, welke middelen dan de voorkeur hebben. De beslissing om te starten met behandeling blijft een afweging tussen de klachten, beperkingen en orgaan-

bedreiging enerzijds, en bijwerkingen van behandeling anderzijds. Renske bespreekt dat het niet meer vanzelfsprekend is om altijd allereerst voor corticosteroiden te kiezen, vanwege de bijwerkingen op de langere termijn. Ook laat ze zien dat lagere doseringen prednison net zo effectief zijn dan hogere doseringen. Aanvullend worden de 2^e en 3^e lijns behandeling besproken en toekomstige ontwikkelingen, bijvoorbeeld fibroseremmers.

Sprekers Master Class:

v.l.n.r.: Dr. Renske Vorselaars, dr. Marcel Ventkamp, prof. dr. Marjolein Drent, prof. dr. Aalt Bast, prof. dr. Jobny Verschakelen, dr. Bert Strookappe, dr. Ruth Keijsers.

Na de lunch neemt prof. Aalt Bast, farmacoloog en toxicoloog, ons mee naar de toekomst en geeft een inkijk in de positieve gezondheidseffecten van voeding en welke rol voeding kan gaan spelen bij het behandelen en voorkomen van ziektes in 2030. Is de kok de farmacoloog van de toekomst? Het gaat dan met name om functionele voeding: voeding die de gezondheid ondersteunt en meer doet dan de gewone voeding. Hij laat bijvoorbeeld zien dat quercetine (behorend tot de flavonoiden en van nature aanwezig in appels, uien, rode wijn, en verkrijgbaar in supplementen), een daling kan geven van de inflammatie bij sarcoïdose. Ook laat hij zien dat oxidatieve stress kan leiden tot een verminderd effect van corticosteroiden. Antioxidanten in voeding zouden deze verminderde werkzaamheid kunnen tegengaan. Hier gaan we in de toekomst nog meer van horen.

Dr. Marcel Veltkamp, longarts, bespreekt vervolgens de mogelijke oorzaken van sarcoïdose en lopende onderzoeken op dit gebied. Onverwacht werd de zwarte piet discussie weer aangezwengeld door een 'moderne' piet met sarcoïdose door de gebruikte, blauwe en zwarte make-up. Hoewel de precieze oorzaak niet bekend is, vertelt hij over verschillende oorzaken die een rol kunnen spelen bij het

ontstaan van sarcoïdose, bijvoorbeeld expositie aan metalen en silica. Uit onderzoek blijkt ook dat micro-organismen een rol kunnen spelen bij het ontstaan van de ziekte. Daarnaast speelt genetica waarschijnlijk een rol.

Na de laatste pauze is het tijd voor casuïstiek. Vanuit het hele land worden interessante en leerzame casussen gepresenteerd. In het bijzonder een patiënt met sarcoïdose en een heupprothese, wat is de invloed hiervan op het ziektebeeld? Dilemma's over wel of niet behandelen, hoe om te gaan met ernstige vermoeidheid en ook hoe om te gaan met de assertieve en mondige patiënt die zelf uitgebreid een research op internet heeft gedaan. Er is volop ruimte voor vragen en discussie.

Alles samenvattend was het weer een leerzame en inspirerende dag met levendige discussies.

Volgend jaar weer!

Meer informatie

Grunewald J, Grutters JC, Arkema EV, et al. Sarcoidosis. Nat Rev Dis Primers 2019; 5:45.

Sarcoïdose: <https://vimeo.com/342104978>

Sarcoïdose, belastbaarheid en UWV:

<https://vimeo.com/291242894>

Deelnemers Master Class 12-12-1019: 'Sarcoïdose, diagnostiek en management: een update.'